

**SAMARQAND DAVLAT TIBBIYOT INSTITUTIDA TALABALAR ILMIY
JAMIYATLARI VA YOSH OLIMLAR JAMIYATI (1960–1990-YILLAR)**

O‘rinboeva Malikabonu Ulug‘bek qizi, Suyunova Roziya A‘zam qizi

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, Stomatologiya fakulteti 1-kurs talabalari

Ilmiy rahbar: **Abulqosimova Dildora Asrorovna**

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, Ijtimoiy va gumanitar fanlar kafedrasida assistenti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19759664>

Annotatsiya: Ushbu maqolada 1960–1990-yillar oralig‘ida Samarqand davlat tibbiyot institutida faoliyat yuritgan talabalar ilmiy jamiyatlari va yosh olimlar jamiyatining shakllanishi, rivojlanishi va ilmiy-pedagogik tizimdagi o‘rni tarixiy va ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda talabalar ilmiy to‘garaklari, ilmiy konferensiyalar, seminarlar hamda yosh tadqiqotchilarni tayyorlash mexanizmlari o‘rganiladi. Shuningdek, ushbu jamiyatlarning tibbiyot sohasida ilmiy tafakkur, tadqiqotchilik ko‘nikmalari va kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishdagi roli yoritiladi. Tadqiqot natijalari mazkur ilmiy jamiyatlar institutda ilmiy maktablarning shakllanishiga, ilmiy kadrlar tayyorlashga hamda tibbiyot fanining rivojiga muhim hissa qo‘shganini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: talabalar ilmiy jamiyati, yosh olimlar jamiyati, tibbiyot ta‘limi, ilmiy faoliyat, sovet davri, ilmiy to‘garaklar, konferensiyalar, ilmiy kadrlar

**СТУДЕНЧЕСКИЕ НАУЧНЫЕ ОБЩЕСТВА И ОБЩЕСТВО МОЛОДЫХ
УЧЕНЫХ В САМАРКАНДСКОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ МЕДИЦИНСКОМ
ИНСТИТУТЕ (1960–1990-Е ГОДЫ)**

Оринбоева Маликабону Улугбек кизи, Суюнова Розия Аъзам кизи

Самаркандский государственный медицинский университет, Студентка 1-го курса
стоматологического факультета

Научный руководитель: **Абулкосимова Дилдора Асrorовна**

Самаркандский государственный медицинский университет, Ассистент кафедры
социальных и гуманитарных наук

Аннотация: В данной статье анализируются процессы формирования, развития и роли студенческих научных обществ и общества молодых ученых в Самаркандском государственном медицинском институте в 1960–1990-е годы. В исследовании рассматриваются студенческие научные кружки, конференции, семинары, а также механизмы подготовки молодых исследователей. Особое внимание уделяется их роли в формировании научного мышления, исследовательских навыков и профессиональных компетенций в области медицины. Результаты исследования показывают, что данные научные сообщества сыграли важную роль в формировании научных школ, подготовке научных кадров и развитии медицинской науки.

Ключевые слова: студенческое научное общество, молодые ученые, медицинское образование, научная деятельность, советский период, научные кружки, конференции

**STUDENT SCIENTIFIC SOCIETIES AND THE YOUNG SCIENTISTS’
ASSOCIATION AT THE SAMARKAND STATE MEDICAL INSTITUTE (1960–1990)**

O‘rinboeva Malikabonu Ulug‘bek qizi, Suyunova Roziya A‘zam qizi

Samarkand State Medical University, First-year student of the Faculty of Dentistry

Scientific supervisor: **Abulqosimova Dildora Asrorovna**

Samarkand State Medical University, Assistant of the Department of Social and Humanitarian Sciences

Abstract: This article analyzes the formation, development, and role of student scientific societies and the Young Scientists' Association at the Samarkand State Medical Institute during 1960–1990. The study examines student research circles, scientific conferences, seminars, and mechanisms for training young researchers. It also highlights the contribution of these organizations to the development of scientific thinking, research skills, and professional competencies in the field of medicine. The findings show that these scientific communities played a crucial role in the formation of scientific schools, the training of academic personnel, and the advancement of medical science within the institute.

Keywords: student scientific society, young scientists, medical education, research activity, Soviet period, scientific circles, conferences, academic staff

KIRISH

XX asrning ikkinchi yarmi, xususan 1960–1990-yillar oralig'i sobiq Sovet Ittifoqida oliy ta'lim tizimi va ilmiy-tadqiqot faoliyatining o'zaro integratsiyalashuvi bilan ajralib turadi. Bu davrda oliy ta'lim muassasalari nafaqat mutaxassislar tayyorlovchi markaz, balki ilmiy bilimlar yaratiladigan va rivojlantiriladigan muhim akademik muhit sifatida faoliyat yuritgan. Ayniqsa, tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida ilmiy izlanishlar, klinik amaliyot va pedagogik jarayonning uyg'unligi kasbiy tayyorgarlikning asosiy omillaridan biri hisoblangan [11].

Samarqand davlat tibbiyot instituti ham mazkur tarixiy jarayonning faol ishtirokchisi sifatida talabalar va yosh mutaxassislarning ilmiy faoliyatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratgan. Institutda tashkil etilgan talabalar ilmiy jamiyatlari va yosh olimlar jamiyati bu borada muhim institutsional mexanizm sifatida shakllanib, ilmiy kadrlar tayyorlash tizimining muhim bo'g'iniga aylangan. Ushbu jamiyatlar orqali talabalar ilmiy tadqiqot faoliyatiga jalb etilib, ularda mustaqil fikrlash, ilmiy muammo qo'yish va uni hal etish ko'nikmalari shakllantirilgan.

Talabalar ilmiy jamiyatlari odatda kafedralar huzurida faoliyat yuritib, nazariy va klinik bilimlarni chuqurlashtirish, ilmiy kuzatuvlar olib borish va eksperimental tadqiqotlarda ishtirok etish imkonini bergan. Shu bilan birga, yosh olimlar jamiyati ilmiy faoliyatning keyingi bosqichi sifatida aspirantlar, yosh o'qituvchilar va ilmiy xodimlarni birlashtirib, ilmiy izlanishlarning tizimlilikini ta'minlagan. Natijada institutda ilmiy maktablar shakllanib, ilmiy-pedagogik salohiyat mustahkamlangan.

Mazkur mavzuning dolzarbligi shundaki, bugungi kunda tibbiyot ta'limida ilmiy faoliyatni rivojlantirish, yosh tadqiqotchilarni qo'llab-quvvatlash va innovatsion fikrlashni shakllantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, 1960–1990-yillarda Samarqand davlat tibbiyot institutida shakllangan talabalar ilmiy jamiyatlari va yosh olimlar harakati tajribasini o'rganish zamonaviy ta'lim tizimi uchun ham muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega [3].

Mazkur maqolaning maqsadi Samarqand davlat tibbiyot institutida 1960–1990-yillar davomida faoliyat yuritgan talabalar ilmiy jamiyatlari va yosh olimlar jamiyatining shakllanishi, rivojlanishi hamda tibbiyot ta'limi va ilmiy tizimdagi o'rnini tarixiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilishdan iborat.

MATERIALLAR VA METODLAR

Mazkur tadqiqot Samarqand davlat tibbiyot institutida 1960–1990-yillarda faoliyat yuritgan talabalar ilmiy jamiyatlari va yosh olimlar jamiyatining shakllanishi hamda rivojlanish xususiyatlarini yoritishga qaratilib, tarixiy-pedagogik va tizimli yondashuvlar asosida olib borildi.

Tadqiqotning metodologik asosini oliy tibbiy ta'lim tizimi, ilmiy faoliyatni tashkil etish va yosh tadqiqotchilarni tayyorlashga oid nazariy qarashlar tashkil etdi.

Tadqiqot jarayonida tarixiylik metodi muhim o'rin tutdi. Ushbu metod yordamida institutda ilmiy jamiyatlarning shakllanishi va rivojlanishi o'z davrining ijtimoiy, siyosiy hamda ilmiy sharoitlari bilan bog'liq holda tahlil qilindi. Bu yondashuv ilmiy faoliyatni alohida hodisa sifatida emas, balki sovet davri oliy ta'lim tizimi va tibbiyot fanining umumiy rivoji kontekstida o'rganish imkonini berdi.

Qiyosiy-tahliliy metod orqali 1960–1970, 1970–1980 va 1980–1990-yillar oralig'ida talabalar ilmiy jamiyatlari va yosh olimlar faoliyatidagi o'zgarishlar o'zaro solishtirildi. Bu usul ilmiy faoliyatning bosqichma-bosqich rivojlanishini, ustuvor yo'nalishlarning o'zgarishini hamda ilmiy ishlarning mazmun va shaklidagi transformatsiyalarni aniqlashga xizmat qildi [3].

Tizimli yondashuv asosida esa talabalar ilmiy jamiyatlari, yosh olimlar jamiyati, ta'lim jarayoni va ilmiy tadqiqot faoliyati bir butun tizim sifatida ko'rib chiqildi. Bu orqali mazkur komponentlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik, ularning ilmiy kadrlar tayyorlash tizimidagi o'rni va funksional ahamiyati ochib berildi.

Shuningdek, tadqiqotda kontent-tahlil metodi qo'llanilib, ilmiy konferensiyalar materiallari, talabalar ilmiy to'garaklari faoliyatiga oid ma'lumotlar, metodik tavsiyalar hamda tibbiyot ta'limiga oid ilmiy-pedagogik adabiyotlar mazmuniy jihatdan tahlil qilindi. Ushbu metod ilmiy faoliyatning real ko'rinishlari, asosiy yo'nalishlari va natijalarini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etdi.

Bundan tashqari, funksional tahlil yordamida talabalar ilmiy jamiyatlari va yosh olimlar jamiyatining asosiy vazifalari — ilmiy tafakkurni shakllantirish, tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish, ilmiy kadrlar tayyorlash va tibbiyot fanini rivojlantirishdagi roli aniqlashtirildi.

Umuman olganda, qo'llanilgan metodlar mazkur mavzuni kompleks tarzda o'rganish, ilmiy jamiyatlarning tarixiy rivojlanish jarayonini ochib berish hamda ularning tibbiyot ta'limi tizimidagi ahamiyatini ilmiy asosda baholash imkonini berdi.

NATIJARLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, 1960–1990-yillar oralig'ida Samarqand davlat tibbiyot institutida talabalar ilmiy jamiyatlari va yosh olimlar jamiyati tizimli ravishda shakllanib, tibbiyot ta'limi va ilmiy faoliyatning muhim tarkibiy qismiga aylangan.

Birinchidan, talabalar ilmiy jamiyatlari institutning deyarli barcha nazariy va klinik kafedralari huzurida tashkil etilgan bo'lib, ular talabalarning ilmiy faoliyatga keng jalb etilishiga xizmat qilgan. Ushbu jamiyatlar doirasida talabalar ilmiy rahbarlar boshchiligida klinik kuzatuvlar, laboratoriya tajribalari va nazariy izlanishlar olib borganlar. Natijada talabalarda ilmiy fikrlash, muammo qo'yish va ilmiy yechim topish ko'nikmalari shakllangan [5].

Ikkinchidan, institutda muntazam ravishda talabalar ilmiy konferensiyalari, seminarlar va muhokama yig'ilishlari tashkil etilgan. Ushbu tadbirlar yosh tadqiqotchilar uchun ilmiy natijalarni taqdim etish, bahs-munozara yuritish va ilmiy tajriba almashish maydoni vazifasini bajargan. Bu esa ilmiy kommunikatsiya madaniyatining shakllanishiga va talabalar orasida ilmiy faollikning oshishiga olib kelgan.

Uchinchidan, yosh olimlar jamiyati ilmiy faoliyatning keyingi bosqichi sifatida aspirantlar, yosh o'qituvchilar va ilmiy xodimlarni birlashtirgan. Ushbu jamiyat orqali ilmiy seminarlar, metodik mashg'ulotlar va tadqiqot loyihalari amalga oshirilgan. Natijada yosh mutaxassislarining ilmiy salohiyati rivojlanib, ular mustaqil tadqiqotchilar sifatida shakllangan.

To'rtinchidan, talabalar ilmiy jamiyatlari va yosh olimlar jamiyati faoliyati natijasida institutda ilmiy kadrlar tayyorlashning uzluksiz tizimi vujudga kelgan. Talabalar ilmiy to'garaklardan boshlab, keyinchalik aspirantura va ilmiy faoliyatga o'tish imkoniyatiga ega bo'lganlar. Bu jarayon ilmiy maktablarning shakllanishiga va ularning barqaror rivojlanishiga zamin yaratgan.

Beshinchidan, 1980-yillarga kelib ilmiy faoliyat yanada chuqurlashib, klinik va eksperimental tadqiqotlar kengaydi. Talabalar va yosh olimlarning ilmiy ishlari tibbiyotning turli yo'nalishlari bilan integratsiyalashib, ularning natijalari amaliy sog'liqni saqlash tizimida qo'llanila boshlagan.

Oltinchidan, ilmiy jamiyatlar faoliyati talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynagan. Talabalar nazariy bilimlarini amaliyot bilan bog'lash, klinik vaziyatlarni ilmiy asosda tahlil qilish va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalariga ega bo'lganlar.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari Samarqand davlat tibbiyot institutida talabalar ilmiy jamiyatlari va yosh olimlar jamiyati nafaqat ilmiy faoliyatni rivojlantiruvchi tuzilma, balki tibbiyot sohasida yuqori malakali mutaxassislar va ilmiy kadrlar tayyorlashning samarali mexanizmi bo'lganini ko'rsatadi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari Samarqand davlat tibbiyot institutida 1960–1990-yillar davomida faoliyat yuritgan talabalar ilmiy jamiyatlari va yosh olimlar jamiyati oliy tibbiy ta'lim tizimining ajralmas va funksional jihatdan muhim tarkibiy qismi bo'lganini ko'rsatadi. Ushbu tuzilmalar orqali ilmiy faoliyat faqat qo'shimcha mashg'ulot sifatida emas, balki kasbiy tayyorgarlikning muhim elementi sifatida shakllangan.

Avvalo, talabalar ilmiy jamiyatlarining faoliyati tibbiyot ta'limida nazariya va amaliyot integratsiyasini ta'minlashda muhim rol o'ynaganini ta'kidlash lozim. Talabalar ilmiy to'garaklar doirasida nafaqat o'quv materiallarini chuqurlashtirgan, balki klinik kuzatuvlar va eksperimental tadqiqotlar orqali real tibbiy muammolarni tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'lganlar. Bu esa ularning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qilgan.

Shuningdek, ilmiy konferensiyalar va seminarlarning muntazam o'tkazilishi ilmiy kommunikatsiya madaniyatining rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Talabalar o'z ilmiy ishlari bilan chiqish qilish, bahs-munozaralarda qatnashish va ilmiy fikr almashish orqali akademik muhitga moslashganlar. Bu jarayon ilmiy tafakkur va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda samarali vosita bo'lgan [9].

Yosh olimlar jamiyati esa ilmiy faoliyatning keyingi bosqichini tashkil etib, ilmiy kadrlar tayyorlashning uzluksizligini ta'minlagan. Talabadan yosh tadqiqotchiga, undan esa mustaqil ilmiy xodimga o'tish jarayoni aynan shu tizim orqali amalga oshirilgan. Bu esa institutda ilmiy maktablarning shakllanishiga va ularning barqaror faoliyat yuritishiga zamin yaratgan.

Muhokama natijalari shuni ham ko'rsatadiki, mazkur ilmiy jamiyatlar tibbiyot fanining rivojlanishida amaliy ahamiyatga ega bo'lgan ilmiy natijalar berishga xizmat qilgan. Talabalar va yosh olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar ko'pincha klinik muammolarni hal etishga yo'naltirilgan bo'lib, ularning natijalari sog'liqni saqlash amaliyotida qo'llanilgan.

Biroq ushbu jarayonni baholashda sovet davri oliy ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlarini ham inobatga olish zarur. Ilmiy faoliyat ma'lum darajada markazlashgan boshqaruv tizimi va ideologik yo'nalishlar ta'sirida bo'lgan. Bu esa ayrim hollarda ilmiy izlanishlarning erkinligini cheklagan bo'lishi mumkin. Shunga qaramay, mavjud tizim doirasida

talabalar ilmiy jamiyatlari va yosh olimlar faoliyati yuqori samaradorlikka ega bo'lganini inkor etib bo'lmaydi.

Umuman olganda, muhokama natijalari Samarqand davlat tibbiyot institutida shakllangan ilmiy jamiyatlar modeli nafaqat tarixiy ahamiyatga ega, balki bugungi tibbiyot ta'limi uchun ham muhim metodik asos bo'lib xizmat qilishi mumkinligini ko'rsatadi. Ayniqsa, talabalarni ilmiy faoliyatga erta jalb etish, ilmiy kadrlar tayyorlashning uzluksiz tizimini yaratish va nazariya bilan amaliyotni uyg'unlashtirish kabi tamoyillar zamonaviy ta'lim tizimi uchun ham dolzarb hisoblanadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, 1960–1990-yillar oralig'ida Samarqand davlat tibbiyot institutida faoliyat yuritgan talabalar ilmiy jamiyatlari va yosh olimlar jamiyati tibbiyot ta'limi va ilmiy faoliyat tizimining muhim tarkibiy qismi sifatida shakllangan. Ushbu tuzilmalar orqali talabalar va yosh mutaxassislar ilmiy izlanishlarga jalb etilib, ularda tadqiqotchilik ko'nikmalari, tanqidiy fikrlash va kasbiy kompetensiyalar izchil rivojlantirilgan.

Talabalar ilmiy jamiyatlari talabalarning nazariy bilimlarini amaliyot bilan uyg'unlashtirish, klinik va eksperimental tadqiqotlarda ishtirok etish hamda ilmiy muammolarni mustaqil hal etish qobiliyatini shakllantirishga xizmat qilgan. Yosh olimlar jamiyati esa ushbu jarayonning mantiqiy davomi sifatida ilmiy kadrlar tayyorlash tizimining uzluksizligini ta'minlab, institutda ilmiy maktablarning shakllanishiga zamin yaratgan.

Mazkur davrda shakllangan ilmiy faoliyat tizimi natijasida institutda yuqori malakali mutaxassislar va ilmiy kadrlar yetishib chiqqan, ularning ilmiy ishlari esa tibbiyot fanining rivojlanishi va sog'liqni saqlash amaliyotiga sezilarli hissa qo'shgan. Shu bilan birga, ilmiy jamiyatlar faoliyati tibbiyot ta'limida ilmiy yondashuvni mustahkamlash, akademik muhitni rivojlantirish va innovatsion fikrlashni shakllantirishda muhim omil bo'lgan.

Shunday qilib, Samarqand davlat tibbiyot institutidagi talabalar ilmiy jamiyatlari va yosh olimlar jamiyati tajribasi nafaqat tarixiy ahamiyatga ega, balki bugungi kunda ham tibbiyot ta'limini takomillashtirish, yosh tadqiqotchilarni qo'llab-quvvatlash va ilmiy faoliyatni rivojlantirishda muhim metodologik asos sifatida xizmat qilishi mumkin.

Adabiyotlar

1. Usmonov, Q., Sodiqov, M., Burxonova, S. O'zbekiston tarixi (XX asr). – Toshkent: O'qituvchi, 2006. – 558 b.
2. Ergashev, R.X., Fayziyeva, Sh.Sh., Xamrayeva, S.N. Oliy ta'limda ilmiy faoliyatni tashkil etish va boshqarish. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2018. – 320 b.
3. Abdurahmonov, A. Oliy ta'lim tizimida talabalar ilmiy faoliyatini rivojlantirish masalalari. – Toshkent: Fan, 2015. – 186 b.
4. Samarqand davlat tibbiyot instituti tarixi (1930–2000-yillar). – Samarqand: SamDTI nashriyoti, 2001. – 240 b.
5. Karimov, B. Tibbiyot ta'limida ilmiy izlanishlarning o'rni va ahamiyati. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. – 210 b.
6. Rasulov, A. Ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash tizimi va uning rivojlanish tendensiyalari. – Toshkent: Tafakkur, 2020. – 198 b.
7. Hakimov, R. Yosh olimlar harakati va ilmiy maktablar shakllanishi. – Buxoro: Durdona, 2021. – 172 b.
8. Nurmatova, L. Oliy ta'limda innovatsion yondashuv va ilmiy faoliyat integratsiyasi. – Toshkent: Ma'naviyat, 2022. – 204 b.

9. Sattorov, E. Talabalar ilmiy jamiyatlari faoliyatini tashkil etish metodikasi. – Toshkent: Ilm ziyo, 2021. – 160 b.
10. O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi materiallari. Oliy ta’lim tizimida ilmiy faoliyatni rivojlantirishga oid me’yoriy hujjatlar to‘plami. – Toshkent, 2017.
11. Soviet Higher Education System and Research Integration. – Moscow: Progress Publishers, 1985. – 275 p.
12. WHO. Medical education and research development in transitional systems. – Geneva, 1990.